

(המשך מעמוד 17)

בלומר?

אלוהים ראה שברוך המקורקוסמוס זה לא הולך, אז החליט ללכת בדרך המיקרוקוסמוס. אחר כך, כשאלוהים נתן לבני ישראל את התורה, הוא מסביר למה. אתם תפרסמו את האיריאות שלי בכל העולם. כוהנים הם המכהנים, המשרתים. זו לא בחירה של יחסים.

האיריאה היא פשוטה. כל בחירת ישראל היא כדי להאיר את עיני העמים, להיות ממלכת כוהנים. זו יומרה גדולה, אני יודע, אבל זו היא האיריאה.

בכל התפילות לא מדובר על היהדות?

רק אחר כך יש תוספת. אני מתפלל, ואני מרגיש פיתאום שאין גבולות, ואז הולך למקור הראשון על ראשהשנה, וזו המישנה. ושם יש דבר מעניין הפליא: נאמר שם בראשהשנה, כל באי עולם עוברין לפני... ואז יצרה היהדות קשר נפלא עם הטבע, שהוא מתחיל באלף תשרי. יום כריאת ארם הראשון לפי המסורת הוא ראשהשנה, וארם נתפס כאבי האנושות. לכן בראשהשנה, בתפילות, היהדות מנסה להפגיש את הארם עם בוראיועולם. כל רעיון ראשהשנה הוא אוניברסליזציה. אלא שהוא הולך לכיוון הסכנה.

מהי?

הוא נלקח לידידי הנוצרים. הראשונים היו היהודים, אבל הם הלכו עם הרעיון מהר מדי. חכמי היהדות ראו שאת הרעיון של מלכותהש מיים מכר פאולוס כוול, ואז היתה נסיגה והחזירו לתפילות את הצדדים הלאומיים. שוב נוצר הקונפליקט של פליקט של היהודי כאיש העולם וכלאומי. ופה, בראשהשנה, בא לידי ביטוי הקונפליקט האמיתי של היהודי, איך לשמור על ייחודו הלאומי מבלי להתייחר, בסגנון של אלוהיסידיק של ייחודההאליתגעניבו.

שלו נפתחת עכשיו, שרנים גם כן, שהוא כחוד המיסגרת.

אתה חושב שהיהדות מדרדרת? הארם החילוני איננו פותח ספר, אינו רוצה לדעת. אבל הפירושים האלה הם פירוי שים שלך, ומישהו אחר יכול לפרש את הדברים אחרת.

אין פירושים, אי אפשר לפרש אחרת. אף אחד לא יכול. זה אני אמרת, או ישעיהו אמר? אבל עוברת שיש פירושים שר נים. לא. לוא היו חושבים, או לא היו פירושים שונים. ומה קרה לאלה שהלכו לצד הלאר מוי, הם לא מאמינים?

אני לא ממהר לשפוט. גושאמונים יש לו ויכוח אם הציונות חלה על חלק מארץ ישראל או על ארץ ישראל עד הירדן. אני למדתי אצל הרב צבייהודה קוק, והוא היה הומניסט ודאג לשאלה הפלטינית. איך אפשר להציע הצעה כשאישי אינו רואה לנגד עיניו את הארם?

הפליט הערבי הוא הרמות הטראגית ביותר, כי הוא נושא למישחק פוליטי של לאומנים משני הצדדים. הגישה שלי היא אוטופית, לא פוליטית, אבל אני חושב שזה מה שחסר לנו: קצת אוטופיה ופחות פוליטיקה. למה הפוליטיקה מוליכה אותנו? לשיחות רגך גורבצ'וב, ששם הם מרמים האחד את השני על ניטרול הפצצה האטומית. אני חוזר עכשיו ממסע בדרום אמריקה. אילו

מרואיין הבהן

מי שהוא רק לאומי ולא אוניברסלי, הוא פאשיסט

זו מציאות אורגנית שיש בה גם לאום, גם דת, גם חוויות ויכרונות. זה דבר גדול. הרבה חילוניים צמים ביום הכרי פורים.

נכון. המון אנשים צמים. יש איזה רצון להשתייך. זה לא היה קיים. שונאים את הדתיים ואוהבים את המסורת.

אתה חושב שיוסיהכיסורים מאי חד את העם יותר מאשר יוסיהעצמך אות?

גם זה וגם זה. כל רבר שהרוב מתאחד סביבו הוא מאחד. אבל יוסיהעצמאות הולך ונחלש, ויוסיהכיסורים מתגבר.

אתה תהיה ביום הכיסורים בקר בוי?

לא, אהיה ברחובות. אבל אני יודע מה שקורה פה. שבוע לפני החג תולים פתק ובו מתבקשים להירשם כל החברים שרוצים לצום, כדי שיקבלו ארוחה מוקדמת. ואני רואה שבכל שנה נרשמים יותר אנשים.

אין כמעט קיבוץ של השומר הצעיר בארץ שלא הזמין אותי להרצות איך ליצור אווירה של יוסיהכיסורים בתוך הקיבוץ. הסוג הזה של אירצון להשתייכות נגמר. יש השתייכות, כמו שכוסים רוצים להיות כוסים, כמו המארוקאים בארץ ישראל.

יהודי אינו מי שנולד לאמא יהודיה, כמו שמעכיל אינו מי שנולד לאמא שהיא דוקטור

אני סבור שהאלטרנטיבה צריכה להינתן לא ביחסנות, אלא בתוכן יהודי חדש.

זה מה שאתה עושה? בוודאי. ובשארית כוחותיי. מומינים אותי ואני רץ בכל הארץ.

צריך להיות ניתוקמגע מוחלט בין הדתיים לחילוניים. כל עוד יש מגע, החילוני מוכן לתת לדתי לעשות בשבילו את היהדות. אני לא מוכן שפרוש, או כל אחד אחר, יעשה בשבילי את הדת.

איך הם מתייחסים אליך? אני לא בטוח שהם מתייחסים. הם חזקים מדי. זה מייאש?

לא עליי המלאכה לגמור. אני נהנה ממה שאני עושה. אני אינני מקים תנועות.

אינני בנוי לזה. רבי נפתלי מרובשיץ היה מגדולי החסידות. הוא סיפר, שכשהיה בן 25, רצה לתקן את כל העולם. כשהיה בן 35 וראה שלא יוכל לתקן את העולם, רצה לתקן את הארץ שבה חי. כשהיה בן 50 ראה שכבר לא יוכל לתקן את הארץ, אז רצה לפחות לתקן את העיר; אחרי עוד חמש שנים רצה לתקן רק את השכונה, אחרי כך רק את הרחוב, אחרי כך רק את המיש פחה; וכשהיה בן 80 אמר שנרמה לו שבינתיים כבר לא יישאר לו זמן לתקן אפילו את עצמו. אני חושב להיפך: מתחיל מעצמי, ואחר כך סביבתי, שזו קהילתי ותלמידיי בארץ ובעולם, ואחר כך את כל מי שירצה.

זה רוקדת פנינה רונבלום, וזה הסוף. מה מאחד אותך ואת הרב מנחם פרוש, למשל?

אני לא יודע. התשובה היא מי שנולד לאם יהודיה או שהתגייר. ואין הגררה יותר גיוענית מזו. יהדות זה דבר חי, זה לא דבר שמקנה זכויות. ובכל זאת, יש משותף בינך לבין הרב פרוש?

יש דברים משותפים. הגורל, במובן של מצבנו, שאנחנו חייבים ללחום על טריטוריה ועל קיום המורשת: כשאני והוא אומרים ברימצוזה, פסח, שנה טובה — זה מקשר. הדבר השלישי ואולי החשוב ביותר: הרצון להמשיך ולפעול שהעם היהודי יתקיים. כל אחד פועל בדרך.

מי שאומר שלא איכפת לו אם יהיו יהודים בעוד מאה שנה, הוא לא יהודי בעיניי.

אני רחוק מגושאמונים, אבל אם ארע שהיתה חליה, חלילה וחס, פעולת טרור נגד יישוב של גושאמונים, אני אגיד מגיע להם, כי הם יושבים שם?

ואם יקרה משהו לילד ערבי בשר כמ?

אני לא מתעלם מזה, וזו הטרגדיה. אבל אני לא יכול לדאוג רק אותי אחראי.

זה עניין מוסרי, דם זה דם. דם זה דם.

אתה מרגיש שפרוש נלחם בשר בילך? או משייזהב מירושלים?

הוא לא בתודעה שלי. הם הכי פחות גרועים שיש ביהדות הדתית. הגרועים הם אלה שמחזיקים עמדות פוליטיות ושילטוניות, ואין טובת העם כולו וטובתהמדינה לנגד עיניהם. אין לי דבר נגד נטורייקרתא: אני מוכן לכבד כל מיעוט שנאבק על ריעותיו בצורה לא אגרסיבית. מה שמפחיד אותי שעל השאלה אם צה"ל ייצא למלחמה או לא, יצביעו כאלה שלא ראו מימיהם רובה.

אתה היית בצבא? איזו שאלה? אפילו בתי היתח? ולא היה ספק?

מה זה ספק? הגעתי ישר מההגנה לצה"ל. איזו שאלה?

בעיקר כשאני שומע שמישהו משרת שלושה חודשים פיקטיביים ויש לו פינקסימולאים. פעם יכולתי להגיד שהם משתמטים, היום אי אפשר להגיד.

הבעיה היא לבנות יהדות אחרת, וכל עוד אנחנו נגררים לוויכוח, לא יועיל לנו שום דבר. מה שהוכח מעל לכל ספק: אנחנו לא יכולים להקים פה סתם מדינה חילונית, שאיננה מחוברת אל העבר היהודי.

אין סיבה שמישהו יחיה פה לא בשביל האקלים, לא בשביל התרבות, לא בשביל הפרנסה, ולא בשביל שום דבר. אם מישהו רוצה מדינה של רמתחיים, זה לא המקום.

אנשים חיים פה בשביל לסבול? אלה שמאמינים שיש תוכן בעם היהודי. וזה לא התוכן של פרוש ושל מי שהם מייצגים. הציונות שלי איננה ציונות של אנטישמיות. צריך לפקוח אוזן למה שקורה. העם איננו רוצה להינתק מהיהדות.

מי כופה על האנשים לעשות גרימצוות בביתכנסת? למה באמת עושים זאת? זה העם, הארם מחפש שורשים, השתייכות.

היהדות, לדעתך, היא לאום או דת?

הרב הבהן עם דן בראמון

בכל התנ"ך אין חן כזה שנקרא ראשהשנה

הכנסיה היתה מוכרת 10 אחוז מהזהב שלה, אפשר היה לפתור את כל בעייתיהעוני שם.

אבל אומסיה, בשמה, היא מחזיק לעולם המעשי.

גם הרצל היה אוטופיסט. אוטופיה זה הדבר המנצח. כל הנביאים היו אוטופיסטים. כששעיהו אמר, וכינתו חרבותם לאיתים — זה לא היה אוטופיה? אז אסור היה לפסוק הזה להיאמר אסור להשאיר את הבימה רק לפוליטיקאים.

מה הפחד? ברטרנד ראסל לא היה אוטופיסט? ואני לא משווה את עצמי אליו.

מיהו יהודי? מי שאישיותו נהרסת אם הוא נשאר אדיש למראה עוול שנעשה לוולתו. מי שאברהם אבינו יכול לדור עימו ככפיפה אחת. מי שעומד ומעיד על קיום הבורא.

אז למה יש ויכוח בעם? יש ויכוח איך לכתוב בתעורתהזהות. מה זה מעניין? הרב רדעי והרב פרץ יקבעו מי יהודי? אין מקום שבו הוויכוחים על רמה כליך נמוכה כמו בארץ ישראל. בעולם יש דיונים הרבה יותר מעמיקים.

אנחנו לא שמים לב לאן הידרדרנו. ובתוך כל

אם יש ביום הכיסורים השנה דבר שאנשים צריכים להכות בגללו על חטא, זה על המהומות שעשו לכנסיה המורמונית. האם זה לא החזון שיבואו כל הגוים להשתחוות לאדוניי בהר הקודש בירושלים?

רק צרותמו מונעת את בואם וראשהשנה נועד לפתוח.

גם מאיר כהנא אינו מבין שגוי הוא קודם כל ארם. וגם ההכבדה בתחום הגיור אינה מובנת. אררבא, שיבואו להתגייר. זו התפילה. מי שמתנגד, מסלף סילוף גמור של היהדות.

נכון, מצד שני צריך להזהר, לפעמים מרוב אוניברסליות לא רואים את הבעיות הפנימיות. כל ראשהשנה עומד כסימן הזה. לדעת לאון בן האוניברסליות לבין הלאומיות.

זה אששרי? מוכרחים. מי שהוא רק לאומי ולא אוניברסלי, הוא פאשיסט.

אבל זה עניין לפירושים שונים. זה האיוון. ספרהתפילות הוא ספר מאון ומאלון. וכך גם המישנה. האם מותר לי לומר שנה טובה לידידי הגוי? הרי אני מאמין שגם השנה